

Oberstløjtnant H.-C. Mathiesen

Kampen om Helmand

– så civil som muligt og så militær som nødvendigt

This publication is co-financed by the
North Atlantic Treaty Organisation

Forord

NATO's indsats i Afghanistan er vigtig. Det kan næsten ikke siges kraftigt nok.

Det er der flere grunde til. Vi kan ikke leve med, at et terrorregime som Taleban igen får fodfæste i Afghanistan, og gør landet til et sikkert skjulested og en træningslejr for terrorister. Samtidig vil vi hjælpe befolkningen i Afghanistan med at opbygge et frit samfund efter tiden med Taleban, der var præget af Sharia lovgivning, armod, massiv undertrykkelse og total mangel på rettigheder til kvinder og piger.

Danske soldater yder - i samarbejde med kolleger fra 40 andre lande - en fremragende indsats på for begge områder.

Den militære indsats gør det ikke alene. Civile og militære indsatser skal gå hånd i hånd. Uden den militære indsats kan der ikke skabes sikkerhed og grobund for fremskridt. Og uden civile fremskridt, genopbygningsbistand og opbygning af afghanske kompetencer kan der ikke skabes stabilitet og sikkerhed på længere sigt. Verdenssamfundet har et fælles ansvar og det er derfor vigtigt, at også organisationer som EU og FN bidrager.

På sigt skal afghanerne overtage ansvaret for egen sikkerhed, og den afghanske hær er derfor under opbygning. Mere end 50.000 soldater er allerede uddannet, og de indgår i operationer i samarbejde med ISAF. Det var f.eks. en sejr på flere fronter, at den afghanske hær gik forrest i genindtagelsen af byen Musa Qala i starten af 2008.

Heldigvis er der også sket andre fremskridt. F.eks. vokser økonomien med vækstrater på 6-8 pct. om året. Også på uddannelses- og sundhedsområdet går det fremad. I 2001 gik 900.000 drenge i skole. I dag går ca. 5.4 mio. børn i skole, heraf to

millioner piger. I 2001 havde ni pct. af befolkningen - fortrinsvis mænd - adgang til læge. I dag har 82 pct. af befolkningen adgang til basale sundhedsydelse. 120 hospitaler og klinikker blev bygget bare i 2007. Endvidere er menneskerettighederne nu sikret i forfatningen, og der har været afholdt internationalt anerkendte valg.

Som disse eksempler viser, sker der mere og andet i Afghanistan end krig og hårde kampe. Dermed ikke sagt, at vi er tæt på målet i Afghanistan - og at de hårde kampe er forbi. Desværre er der stadig mange udfordringer både i forhold til sikkerhedssituationen og i forhold til den civile indsats. Men der sker altså fremskridt, og de fremskridt må underbygges, udvides og uddybes.

Indsatsen tager tid. Den kræver strategisk tålmodighed, ressourcer og mod. Desværre har vi set, at den også koster ofre. Som forsvarsminister er jeg imidlertid ikke i tvivl om, at det nytter, og at indsatsen er nødvendig. Jeg er derfor meget stolt af den indsats, som danske soldater yder under meget vanskelige vilkår. Det er en indsats, der må afvinge den allerstørste respekt både for soldaterne - og for de pårørende, som bliver tilbage i Danmark.

Søren Gade,
Forsvarsminister

Foto: Christian Alsing

UDGIVER: Atlantsammenslutningen • Ryvangs Allé 1 • Postboks 2521 • 2100 København Ø
Tlf.: 39 27 19 44 • Fax: 39 27 56 26 • e-mail: atlant@atlant.dk • Hjemmeside: www.atlant.dk
FORFATTER OG FOTOGRAF: Oberstløjtnant H.-C. Mathiesen, chef for de danske styrker i det sydlige Afghanistan fra oktober 2006 til februar 2007, hold 2. **PROJEKTANSVARLIG:** Lisbeth Mortensen
ANSVARSHAVENDE REDAKTØR: Troels Frøling, Generalsekretær **DESIGN OG OMSLAG:**
Folkmann Design A/S **TRYK:** Als Offset ApS • 1. **UDGAVE, MARTS 2008 • ISBN:** 978-87-87008-013

Denne publikation er udgivet med støtte fra NATO. Ved henvendelse til Sekretariatet kan interesserede rekvirere hæftet mod et mindre administrationsgebyr. Atlantsammenslutningen har udgivet en lang række publikationer om udenrigs- og sikkerhedspolitik. Se hjemmesiden for yderligere information.

Indledning

Der er meget langt fra Helmand til Danmark. Der er store kulturelle, religiøse og politiske forskelle på, hvordan afghanere og danskere lever deres liv. Vi er meget langt væk hjemmefra, når vi er i Afghanistan. Det skaber udfordringer med formidlingen af, hvordan det går i missionen.

Ofte kommer der i offentligheden kortvarigt fokus på dramatiske forhold som kampe, sårede og dræbte. Det sker på bekostning af det, som den internationale sikkerhedsstyrke bruger hovedparten af tiden og ressourcerne på: Støtten til den civile udviklingsmæssige indsats og uddannelse af de afghanske hær- og politistyrker. Det er et klassisk dilemma for styrker, der er indsat langt hjemmefra.

Det er vanskeligt at holde offentligheden tilstrækkeligt og detaljeret orienteret om, hvad der foregår i missionen. Det er til gengæld meget vigtigt for at bevare en forståelse for, at Danmark har engageret sig i fredsskabende missioner langt fra egne breddegrader. Det danske forsvar er derfor

engageret på to fronter, den ene ude i verdens konfliktområder, den anden hjemme i Danmark. Redskaberne ude er klassiske militære og civil-militære, mens de herhjemme bl.a. består af kommunikation på hjemmesider, i massemedier, på konferencer, til debatmøder og i publikationer.

Dette hæfte giver læseren et indblik i, hvordan danske styrker i Helmand-provinsen i praksis bruger de militære og civil-militære redskaber til skabelse af sikkerhed, stabilitet og udvikling. Det er en førstehåndsberetning fra krigszonen om udfordringerne før og efter udsendelse og om den virkelighed, der møder de udsendte soldater og civile rådgivere.

Holdninger og synspunkter i hæftet er mine egne. Hærens Operative Kommando har velvilligt stillet materialer til rådighed, men det er ikke Hærens eller Forsvarets officielle synspunkter, der her kommer til udtryk. Det originale og på nogle områder mere uddybende manuskript kan ses på Atlantsammenslutningens hjemmeside.

Den Internationale Sikkerhedsstyrke i Afghanistan

Det nuværende vestlige engagement i Afghanistan begyndte med terrorangrebet på New York og Washington 11. september 2001. USA smed Afghanistans Taliban-regime på porten i efteråret, da Taliban gav husly til Osama Bin Laden og hans Al Qaeda-terrornetværk, der udførte selvmordsangrebet 11. september 2001.

Efter krigen blev der i Bonn i december 2001 gennemført en konference med afghanske ledere om Afghanistans fremtid. Det førte til oprettelsen af en midlertidig regering (Afghan Transitional Authority) under ledelse af Hamid Karzai, oprettelsen af en FN mission, UNAMA (United Nations Mission in Afghanistan) og etableringen af en multinational sikkerhedsstyrke ISAF (International Security Assistance Force), som ikke er en FN-styrke, men som opererer på mandat givet ved Sikkerhedsrådsresolution 1386 fra 20. december 2001. På baggrund af FN-mandatet besluttede et næsten enigt Folketing med undtagelse af Enhedslisten, at Danmark skulle deltage i den internationale indsats i Afghanistan.

Processen, der blev sat i gang i Bonn, førte til vedtagelsen af den afghanske grundlov ved et afghansk, traditionelt ældreråd (Loya Jirga) 4. januar 2004. Den 9. oktober 2004 blev Hamid Karzai valgt som præsident ved Afghanistans første demokratiske valg. I september 2005 blev der for første gang i tredivå år gennemført valg til parlamentet.

NATO tager over

Den internationale sikkerhedsstyrke, ISAF, har siden 20. december 2001 gradvist overtaget ansvaret fra USA og Operation Enduring Freedom. Fra begyndelsen var ISAF indsat i og om Kabul under britisk ledelse og med bidrag fra 18 andre nationer.

NATOs engagement i Afghanistan er det første uden for det euro-atlantiske område. Siden 11. august 2003 har NATO haft ansvar og kommando over ISAF. Det blev i stigende grad vanskeligt at

finde lande, der var villige til at påtage sig ansvar for og havde kapacitet til at lede en operation som ISAF. Det betyder, at mindre lande i alliancen, som bl.a. Danmark, nu har bedre muligheder for i perioder at få en rolle i ledelsen af ISAF.

NATO's udfordringer: Nationale forbehold, caveats, er NATO's version af de danske EU-forbehold. Nogle lande er med i Afghanistan, men brugen af deres styrkebidrag er begrænset af det nationale mandat. Det har altid været en præmis for internationale militære operationer, at landenes styrkebidrag var tildelt med begrænsninger. Det har altid betydet store udfordringer for den internationale styrkechef, der ved udarbejdelse af planer har måttet manøvrere mellem snart den ene, snart den anden nationale begrænsning, fx af geografisk karakter eller vedrørende brug af magt. I Afghanistan har udfordringen igen materialiseret sig ved debatten om deltagelse i de mere risikofyldte operationer i det sydlige Afghanistan. På sigt udfordrer de nationale caveats sammenholdet i Alliancen. Samtidig begrænser caveats ISAF-chefens muligheder for at løse de samlede opgaver effektivt. Han kan f.eks. ikke flytte tropper fra nord til syd, selvom det militært giver mening.

Danske soldater i ISAF

Danmark har siden januar 2002 haft soldater med i ISAF. Opgaverne og sammensætningen af enheden ændrede sig i takt med, at ISAF fik udvidet sit ansvarsområde. I november 2003 bidrog Danmark første gang til et britisk Provincial Reconstruction Team (PRT) i Samangan-provinsen i det nordlige Afghanistan.

PRT blev skabt for at medvirke til at udstrække den afghanske centralregerings autoritet, assistere de humanitære organisationers arbejde i landområderne og hjælpe genopbygningen på vej. De pri-

mære opgaver for PRT er koordination med bl.a. civile aktører, identifikation af genopbygningsprojekter og udarbejdelse af områdestudier. PRT er et vigtigt redskab til at holde forbindelse til og engagere de lokale ledere, kommandanter og ældsteråd. PRT- soldater er meget synlige i lokalsamfundet og kan på den ene side gøre opmærksom på lokale behov, der ikke er erkendt centralt, og på den anden side udbrede kendskabet til centrale beslutninger og prioriteringer.

Folketinget besluttede i december 2003 at udsende en civil dansk udviklingsrådgiver til den britiske PRT i 2004. Dermed var grundstenen lagt for et formaliseret civilt-militært udviklings-samarbejde i konfliktområder, hvor vestlige humanitære organisationer ser deres arbejdsvilkår forringet i takt med, at de er blevet mål for oprørere og kriminelle bander.

I dag bidrager Danmark fortsat til PRT i det nordøstlige Afghanistan. I Feyzabad bidrager Danmark med 21 soldater til et tysk-ledet PRT i Kunduz-provinsen, og i Chaghcharan i det centrale, bjergrige Afghanistan arbejder ti danske soldater i et litauisk ledet PRT. Sidst men ikke mindst bidrager Danmark fortsat til et britisk ledet PRT i Lashkar Gah, hovedstaden i Helmand-provinsen.

Truslen mod de danske soldater

Forud for politisk stillingtagen til nye missioner for dansk forsvar indhenter Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) oplysninger, analyserer og vurderer risikoen for de danske soldater.

FE vurderede i januar 2006, at den afghanske regering ikke havde fuld kontrol med hele landet. Parlamentet var splittet og præget af lokale interesser. Karzais regering udførte derfor en svær balancegang i forsøget på at udbrede centralmagtens indflydelse og beholde en vis lokal opbakning. Det gør sig i særlig grad gældende i de sydlige og østlige provinser, der er præget af omfattende lovløshed, kriminalitet og menneskerettighedskrænkelser.

Afghanistan var ved indgangen til 2006 den dominerende opiumproducent i verden. Opiumøkonomien er en integreret del af den afghanske magtstruktur. Præsident Karzai er klemt mellem internationale ønsker om at bekæmpe opiumsydningen og støtten fra lokale krigsherrer og

befolkningen, som er afhængige af indtægterne fra opiumproduktion.

FE skønner ikke, at de organiserede, kriminelle bander har nogen interesse i unødigt at komme i konflikt med myndighederne eller ISAF. Omvendt er der ingen tvivl om, at bliver de danske styrker involveret i narkotikabekæmpelsen, vil truslen stige markant.

De afghanske sikkerhedsstyrker er fortsat under opbygning. I 2006 deltog hæren i bekæmpelse af oprørere over det meste af Afghanistan i tæt samarbejde med koalitionsstyrkerne. I de sydlige provinser er det afghanske politis kapacitet meget begrænset og præget af korrupsion.

Taliban er den største trussel i syd. De udfører terroraktioner mod lokale embedsmænd, gejstlige og ældre samt mod politi og andre myndigheder, der støtter regeringen og samarbejder med NATO-styrkerne. FE vurderer, at angrebene vil fortsætte og med størst intensitet i de sydlige og sydøstlige områder.

Danmark i krig

I juni 2006 udgav Senlis Council en rapport, Helmand at War¹, der beskriver en forværring af sikkerhedssituationen og sammenligner den med regulær krig. FEs trusselsvurderinger blev i dagbladet Information 8. juni 2006 kritiseret for ikke at tage højde for lokalbefolkningens sympatier, effekten af de civile bistandsprogrammer, Pakistans rolle og oprørernes motiver og strategier. Pointen var, at politikernes beslutning om de danske soldaters opgaver ikke tog højde for, at de blev indsat i en krigszone.

Ifølge Senlis-rapporten medvirker en række faktorer til, at Helmand er særlig udsat og i sommeren 2006 befandt sig i krigstilstand. Klimaet er barskt. Infrastrukturen og de opdyrkede områder omkring Helmand-floden er nedbrudt af 30 års kampe. Det forhindrer udvikling i en provins, der er blandt de fattigste i Afghanistan. Der er kun meget begrænsede indtægtsmuligheder uden for landbruget, arbejdsløshed er mere reglen end undtagelsen og opium udgør den primære indtægt for mange familier.

Her har Taliban og kriminelle bander gode rekrutteringsmuligheder overfor en central- og provins-

regering, der ikke har skabt sikkerhed, tryghed og fremskridt for den lokale befolkning. Dertil kommer naboskabet til Pakistans uregerlige stammeområder, hvortil grænsen i praksis er ikke-eksisterende.

De danske styrker i Helmand var dog ikke i tvivl om situationens alvor. Soldaterne hørte dagligt om de kampe, som de britiske styrker var involveret i ude i provinsen.

Det knastørre og frugtbare Helmand

Hovedparten af de danske styrker er indsat i Helmand-provinsen. De vigtigste områder er hovedbyen Lashkar Gah, Helmand-floden og Kajakidæmningen i det nordlige Helmand, på grænsen til nabo-provinsen Uruzgan (Se kortet på bagsiden). I Lashkar Gah-området bor hovedparten af den lokale befolkning og guvernøren med sin administration. Helmand-floden og terrænet omkring rummer et betydeligt landbrugspotentiale og er i dag centrum for opiumdyrkingen. Kajakidæmningen regulerer Helmand-floden og er et elektricitetsværk, der leverer strøm til hovedbyerne i Helmand og Kandahar provinserne, herunder millionbyen Kandahar, der er Afghanistans tidligere hovedstad, bl.a. under Talibanregimet.

Helmand ligger centralt i det sydlige Afghanistan på grænsen til det nordlige Pakistan. Naboskabet til de uregerlige og utilgængelige stammeområder er en del af forklaringen på Talibans antal og styrke. De internationale styrker opererer kun i Afghanistan. Derfor har Taliban et tilflugtssted, hvor de kan genvinde kræfterne og rekruttere nye krigere, når de bliver trængte i Afghanistan.

Helmand er ca. halvanden gange Danmarks størrelse. Gennem provinsen løber Helmand-floden, der er livsnerven i provinsen. Langt de fleste lokale familier tjener til dagen og vejen ved at dyrke jorden, der langt fra er så gold, som man først får indtryk af. De typiske afgrøder er hvede, kartofler og grøntsager til husbehov. Men den altoverskyggende afgrøde er valmuer, der udgør råstoffet i opiumproduktionen. Det er en hårdfør plante, og høsten kan gemmes i mange år i bjerghuler uden

at miste værdi. Samtidig er det den afgrøde, der giver det højeste afkast til bonden.

På trods af meget store temperaturforskelle over året er Helmand potentielt Afghanistans brødkurv. I sommerhalvåret ligger temperaturerne om dagen på 40-50 grader og om natten på 20-30 grader. Det betyder, at soldaten skal drikke rigtigt meget vand for at undgå hedeslag. Der beregnes ti liter vand pr. soldat, hvilket svarer til halvandet tons i døgnet for en enhed på 150 mand. Vandet skal medbringes, fordi soldaterne bliver syge af at drikke lokalt vand.

I vinterhalvåret kommer dagtemperaturerne sjældent over 10-20 grader, mens de om natten ofte er under frysepunktet. Vi oplevede en nat i januar 2007, hvor temperaturen passerede minus 15 grader i nedadgående retning. Så er det koldt, når man sover på jorden på en åben steppe uden anden læ, end der kan fås fra køretøjer og teltflager.

Befolkningen bor i byer omkring Helmand-floden. Hovedbyen, Lashkar Gah, der er opført som en del af et amerikansk hjælpeprojekt i 1950'erne, ligger centralt i provinsen og udgør centrum i den udviklingszone, som er udpeget i samarbejde mellem den afghanske centralregering i Kabul, den lokale guvernør og de internationale donorer.

Ideen med udviklingszonerne er at koncentrere genopbygningsindsatsen her, fordi der ikke er kræfter til at hjælpe over hele provinsen fra starten af. Når befolkningen uden for disse zoner ser de forbedringer, som der kommer af samarbejdet med regeringen, de afghanske sikkerhedsstyrker

og NATO i udviklingszonen, så vil de have del i udviklingen. På den måde spreder indsatsen sig fra centrum til opland som en blækklut på papir.

Nord for Lashkar Gah finder vi Gereshk, der er den andenstørste by i Helmand. Den udgør indtil videre den nordlige grænse af udviklingszonen i Helmand. Både Lashkar Gah og Gereshk indgår nu i ansvarsområdet for den danske bataljon.

Nord for Gereshk finder vi Øvre Gereshk dal (Upper Gereshk Valley), som har været centrum for voldsomme kampe mellem danske, britiske og estiske styrker og Taliban. Det er i dette område, kaldet Green Zone, at fem danske soldater blev dræbt fra september til november 2007. Området er vigtigt både for at beskytte den nordlige flanke af udviklingszonen mod oprørsstyrkernes infiltration og for at sikre adgangsvejene til Kajaki-dæmningen.

Strategi og fremgangsmåder

I sektorhovedkvarteret for hele Sydregionen på Kandahar Airfield er det primære fokus Kandahar by. Byen er udviklingszonen i Kandahar provinsen. Her og i oplandet bor mere end 1 mio. afghanere. Lykkes det at overbevise dem om, at centralregeringen støttet af ISAF har et bedre tilbud end Taliban, så forbedrer det udsigten til succes i det sydlige Afghanistan.

Strøm til udvikling

Helmands vigtigste bidrag til fremgang i hele sydregionen er strøm fra Kajaki-dæmningen. Elektricitetsværket er overbelastet. Strømforsyningen er ustabil, både til Kandahar og byerne i Helmand. Derfor er der en sammenhæng mellem udviklingen i Helmand og Kandahar og hele regionen.

Allerede i vinteren 2006-07 begyndte de militære operationer at orientere sig mod Kajaki-dæmningen. Der skal skabes mulighed for at installere en ekstra turbine, og derfor skal der åbnes en korridor fra hovedvejen til transport af turbinen. Strømforsyningen er vigtig for at sætte fart på genopbygningen. Den er vigtig for at give afghanerne synligt bedre levevilkår. Et meget stort skridt fremad vil være en stabil strømforsyning fra Kajaki-værket.

Taliban er godt klar over ISAF's hensigt. Talibanregimet havde sit udspring i Kandahar og Panjawi-distriktet umiddelbart vest for byen. Taliban står fortsat stærkt her. De har måske ikke den brede befolknings gunst, men de har sympati

fra mange lokale, der endnu ikke oplever deres hverdag forbedret af de internationale styrkers tilstedeværelse.

I Helmand står Taliban stærkest i nord og syd. Tæt på grænsen til Pakistan har hverken de afghanske sikkerhedsstyrker eller ISAF nærværdig kontrol. Her finder oprørerne en næsten udtømmelig rekrutteringskilde fra unge pashtunere, der ud over slægtskabet har en omfattende arbejdsløshed og afgrundsdyb fattigdom til fælles med pashtunerne i Helmand.

De hårdeste kampe siden 1864

I det nordlige Helmand står Taliban traditionelt stærkt om Musah Qaleh. Byen ligger umiddelbart nord for Sangin, der ligger ved en vejfor grening ved Helmand-floden. Sangin ligger lige nord for Gereshk og ikke så langt fra Kajaki. Taliban står med andre ord stærkt i det område, hvor der skal åbnes en korridor til transport af turbinen. ISAF har haft sit hyr med Taliban i byen. Det fik 1. lette Oplæringseskadron at føle, da de satte ud på operation Barabar. Opgaven var at patruljere i Musah Qaleh, bemande og bevogte distriktscetret og politistationen i byen og identificere muligheder for genopbygningsprojekter. Sådan gik det ikke.

Da eskadronens soldater trængte ind ad hovedporten til distriktscetret fandt de en udmarvet britisk oplæringsdeling, der havde udkæmpet en overlevelseskamp inden for murene i halv-

den måned. De var næsten udgået for mad og ammunition. Mange var syge, fordi de var tvunget til at drikke fra den lokale brønd. Det blev en undsætning i sidste øjeblik og det tog godt en uge at få dem ud. 1. lette Opklaringseskadron befandt sig den næste måned i de længste sammenhængende kamphandlinger nogen dansk hær enhed på det tidspunkt havde befundet sig i siden 1864.

I praksis er fjenden den, der skyder på dig. Det er udfordringen for ISAF og de danske soldater. Oprørsstyrkerne bruger lokalbefolkningen til at skjule sig blandt og dække sig bag, når de har beskudt ISAF styrker. Succes med oprørsbekæmpelse afhænger af, at lokalbefolkningen bliver adskilt fra Taliban og kriminelle bander. Taliban skal udstilles som fredsforstyrrelse.

Derfor er succes med udviklingszonerne i millionbyen Kandahar og Lashkar Gah-Gereshk udslagsgivende for ISAF's muligheder for at forbedre levevilkårene for afghanerne. De ønsker sig sikkerhed og stabilitet. Dernæst står uddannelse

af deres børn højt på ønskelisten. Men børnene skal kunne komme sikkert til og fra skole uden at frygte for Talibans terror mod lærere og elever.

Selvom der er mest fokus på soldater og kampe, så er de dele af styrkebidraget, som arbejder med genopbygning og udvikling mindst lige så vigtige. Kampsoldaten kan ikke undvære CIMIC-soldaten (Se boksen på side 16) eller udviklingsrådgiveren og omvendt. Soldaterne skaber sikkerhed og rum til samarbejde med lokale magthavere om, hvordan vi forbedrer hverdagen og levevilkårene på kort og lang sigt for befolkningen. CIMIC-soldaten kan med synlige resultater gøre soldatens job nemmere, fordi de lokale får tillid til, at soldaterne er der for at hjælpe dem. Det er den positive spiral, hvor sikkerhed og genopbygning går hånd i hånd og langsomt skubber situationen i den rigtige retning.

Fokus skal hele tiden være på, at afghanerne får mulighed for at hjælpe sig selv. De skal på alle niveauer være inddraget i beslutningerne, selvom pengene kommer udefra. Fremdrift inden for genopbygning og udvikling er vejen ud af Afghanistan for ISAF.

Soldaternes vilkår - ude og hjemme

Hærens bidrag til det sydlige Afghanistan er en sammensat størrelse. Kampenhederne består af professionelle soldater og har det nyeste og bedste materiel. Opklaringsbataljonen fra Bornholm var hovedbestanddel på de to første hold.

Den civil-militære samarbejdsenhed er en anden vigtig komponent og dertil kommer så en lang række specialister i skikkelse af artillerister, ingeniører, telegrafsoldater, logistikere, mekanikere, militærpoliti, læger, jurister, feltpræster osv. Alle har deres rolle i, at en militær enhed kan løse sine opgaver og fungere langt væk hjemmefra.

I Helmand indgår den danske styrke i en britisk ledet brigade. Hovedkvarteret ligger i Lashkar Gah, hvor der er gode muligheder for at samarbejde med administrationen i provinsregeringen

og bystyret. Hovedkvarteret fungerer også som PRT og omdrejningspunkt for den civile bistand til Helmand, hvilket er en velfungerende konstruktion. Det skaber mulighed for at bygge bro mellem de civile og militære ekspertiser, at det militære hovedkvarter, de civile udviklingsrådgivere og ledende embedsmænd fra regeringsadministrationen i London og PRT er samlet under samme tag.

De udfordrende forberedelser

Det er vist ingen hemmelighed, at Hæren har trukket et stort læs internationalt i snart mange år. Missionerne afsætter sig ikke kun som erfaringer og forbereder enhederne bedre til den næste mission. De slider på vores materiel. Det har efterhånden ført til en materielknaphed, som kan få betydning for uddannelsens kvalitet.

I nogle situationer må hæren som den mindst ringe løsning uddanne soldaterne med materiel, der ikke er det samme som i missionsområdet. I de tilfælde må uddannelsen gøres færdig efter udsendelse. Det er ikke optimalt. Soldaterne vil helst i gang med at løse opgaverne, så snart de har vænnet sig til de lokale forhold og klimaet.

Der kommer meget nyt materiel til Hæren i disse år, hvilket er godt og nødvendigt. Der skal i stigende grad fokus på nedslidningen af vores våben og vores mørkekampsmateriel. Der har vi nogle fordele, som i sig selv virker afskrækkende på Taliban. Dem skal vi blive ved med at have.

Der er ikke tvivl om, at udsendte soldater skal have den bedste udrustning. De oplever den største risiko. Men det bedste materiel er ikke altid det nyeste. Det er lige så vigtigt, at soldaten og enheden er fortrolig med materiellet og kan bruge det rigtigt, så det ikke går i stykker. I krig er vi, og dem vi hjælper, afhængige af, at vores materiel bliver ved med at virke.

Dyre soldater

Danmarks engagement i udlandet og brug af Hæren i internationale opgaver motiverer unge til at søge ind i Forsvaret. Men overtrækket på hærens kapacitet sætter sine spor, når soldaterne kommer hjem fra mission. Hverdagen med materielknaphed er ikke tilfredsstillende. Så frister tilbuddene udenfor hegnet. Det er en dyr løsning for Forsvaret kun at bruge soldaterne en gang, og det medfører også, at enhederne næste gang ikke har den rutine, som de kunne have haft.

Der er fra forsvars- og hærledelsens side stor opmærksomhed på bemanningssituationen. Meget er sat i gang. Noget virker med det samme, andet har vi til gode. Men den mest effektive indsats sker ved at skabe tilstrækkelige rammer om enhedernes uddannelse. Så kan cheferne og instruktørerne bruge hovedparten af deres tid på at uddanne soldater. Desværre er der ingen genveje til at trylle materiel frem på hylderne fra den ene dag til den anden.

Den svære hjemkomst

Soldaterne er dyrebare. Vi sender dem ud til barske vilkår. Nogle af dem kæmper for deres liv, mens andre tager liv. Det sætter spor på krop og sjæl. Forsvaret har udviklet sin støtte til hjem-

vendte soldater, men vi kan ikke gøre nok. Vi bliver ikke syge af at blive udsendt, men vi kan alle få behov for støtte, når vi kommer hjem.

De yngste og de, der er ude for første gang, er stillet overfor de største udfordringer med at blive danskere igen. Den psykiske kampskade er lige så alvorlig som det fysiske sår. Den bedste hjælp er selvhjælp inden for enheden. Soldaterne er hinandens bedste støtter. Det er den måde, vi lærer soldaterne at håndtere oplevelserne på. De har delt oplevelserne, de kan dele historierne.

Der findes flere velfungerende ordninger som Kammeratstøtteordningen, hvor veteraner kan henvende sig for at få hjælp og støtte. Det kan især være vigtigt for de hjemsendte soldater, som har søgt uden for hegnet. De risikerer at stå alene, når de har allermost behov for nogle at snakke med.

En medalje til de pårørende

Vi overvejer i Opklaringsbataljonen at skabe et diskussionsforum på en hjemmeside, hvor vores krigskammerater kan dele oplevelser med os. Vi vil i stil med traditionen for Åbent Hus på tjenestestederne arrangere en familiedag. Her vil vores pårørende få kendskab til arbejdet og til hinanden og begynde de netværk, som er så vigtige, når soldaterne er udsendt. Det er vigtigt at række ud og byde sig til. Det er lige så vigtigt at afslutte missionen godt hjemme i Danmark, som det er at forberede sig. For nogle soldater slutter missionen aldrig.

Soldaterne får en medalje som en synlig påskønnelse af deres indsats efter en mission. De pårørende fortjener den mere. Vi skal hverken vaske vores tøj, lave mad eller hente ungerne i børnehaven eller til skolerådsmøde om aftenen. Vi overlader det hele til vores familier. Og samtidig oplever de savnet og bekymringen for, hvordan det går deres soldat. I en så krævende mission som i Helmand-provinsen, må vi blive ved med at prioritere vores pårørende. Der skal være en række tilbud, som de enkelte familier kan vælge til eller fra ud fra egen situation før, under og efter missionen. Døren skal altid stå åben. Det bliver sikkert dyrt, men Forsvaret har ikke råd til at lade være. Uden de pårørendes opbakning har vi ingen enheder.

En kamp på flere fronter

Det første møde med Afghanistan er overvældende. Det er kontrasterne og ekstremernes land. Man finder de højeste og laveste temperaturer i Afghanistan. Man finder søde, gæstfrie og imødekommende afghanere, der rækker hånden ud til samarbejde. Man finder ekstremister og oprørere, der er kompromisløse og ingen midler skyr i kampen for deres dagsorden. Man finder utallige folkeslag og alligevel har afghanerne en national stolthed, som forener det kolossale land og giver håb om en fremtid uden borgerkrige. Meningsmålinger fra efteråret 2007 viser, at et overvældende flertal af afghanerne foretrækker et Afghanistan uden Taliban og terrorister.

Hold 2's første operation begyndte med en beslutning i Danmark. Forstærkningen af hold 2 med pansrede mandskabsvogne og morterer kom flyvende til Kandahar Airfield. Den ligger en køretur på 175 km fra Camp Bastion.

Hold 2 arbejdede sammen med britiske marineinfanterister, som er let udrustet infanteri. I London havde man besluttet at stille dem bedre med pansrede køretøjer, kaldet Viking (et svensk gummibæltekøretøj), som ankom samtidig med den danske forstærkning i oktober 2007.

Vi besluttede at flytte de mange danske og britiske køretøjer ad to omgange. Samlet var der mere end 50 pansrede køretøjer. Efter modtagelse af vores egne køretøjer blev de tjekket af mekanikere, hvorefter besætningen fik dem udleveret. De blev prøvekørt og prøveskudt. Der blev øvet sammen med briterne. Forberedelserne stod på i lang tid, for det stod klart, at vejen til Camp Bastion gik lige gennem Kandahar by og Panjawi-distriktet, Talibans højborg.

På vej til Camp Bastion

Endelig oprandt dagen. Det er en overvindelse og en lettelse at komme uden for hegnet. Så længe soldaterne opholder sig i lejrene, bliver der spekuleret over, hvordan det er at komme ud. Spekulationer kan udvikle sig til bekymringer og frygt. Det er ofte ubegrundet, men mange kender sikkert til en utryg følelse for det ukend-

te. Derfor er det vigtigt at komme hurtigt i gang med operationerne.

For en soldat er det altid imponerende at opleve en velsmurt enhed. Kolonnen af pansrede køretøjer strakte sig så langt øjet rakte. Det var som om den fortsatte i det uendelige. Maskingeværerne oven på køretøjerne pegede skiftevis til højre og venstre for kolonnen. Der var styr på sikringsretningerne. Der kunne hurtigt meldes om, hvad der skete. Det danske og britiske kommunikationsmateriel var på snedig vis bragt til at virke sammen.

Men planerne holder som bekendt kun til mødet med virkeligheden. Denne gang var det ikke Taliban. Kolonnen blev delt, fordi den var så lang, og der blev kørt for hurtigt foran. Desværre skete det inde midt i Kandahar. Som for at udfordre os mere, fik vi kort efter defekt på mit eget pansrede køretøj. Så er gode råd dyre. Men god militær planlægning tager altid udgangspunkt i værste fald. Derfor havde alle køretøjer trækwire forberedt, så det gik hurtigt for de forankørende at hægte sig fast på vores immobile 13 tons stål. Og kolonnen kunne nu fortsætte med nedsat hastighed.

Begivenhederne var ikke gået upåagtede hen. Mange afghanere havde forsamlet sig. De udviste ikke onde hensigter, kun nysgerrighed. Men længere ophold på stedet inde midt i en millionby er en risiko både for os og for de afghanere, der opholder sig i nærheden, hvis Taliban vælger at angribe. Selvmordsbomber er en stor trussel i Kandahar. Det er derfor ingen overdrivelse, at pulsen steg lidt på vores køretøj.

Heldigvis fandt kolonnerne sammen igen og kunne fortsætte ud mod Helmand-provinsen og Camp Bastion, der ligger så langt ude, at det med rette betegnes som det mest fredelige sted i Helmand-provinsen. Stedet er så godt beskyttet, at ingen har angrebet lejren. Vi ankom om eftermiddagen til et solbeskinnet ørkenfort, der ligger som et flimrende spejlbillede af en højteknologisk fremtid midt i et stivnet hav af sand og sten.

Undervejs kørte vi gennem forstæder, en millionby, frodige landbrugsområder, over nybyggede broer, over Helmand-floden med badende børn på den ene side af broen og en bilvask på den anden side, gennem markeder, gennem flokke af geder og får, så dromedarer, tusindvis af børn og mænd og to kvinder i burka. Velkommen til den sydafghanske virkelighed.

Sikring af udviklingszonen

I begyndelsen af oktober 2006 meldte vi de sidste danske enheder operative til den britiske chef. Allerede før det tidspunkt havde hold 2's ammunitionsryddere og militærpoliti været indsat til støtte for britiske styrker og høstede stor anerkendelse for deres arbejde.

2. lette Opklaringseskadrons første opgave blev at patruljere i terrænet nord for hovedvejen og vest for Helmand-floden. Operationen fik kodeordet Alabasta. Formålet var at detektere Taliban og kriminelle banders opholdssteder og aktiviteter i et landområde på størrelse med Lolland-Falster. Samtidig skulle enheden erkende befolkningens sympatier og identificere gunstige steder for mindre udviklingsprojekter. Overordnet tjente operationen til at beskytte genopbygningsaktiviteterne længere mod syd i udviklingszonen om Lashkar Gah og Gereshk.

Det er en opgave, som passer godt til en opklaringseskadron med mange køretøjer og mange mindre enheder, der kan sprede sig over et stort område. Det er også udtryk for manglende ressourcer. Der er ikke soldater nok til at skabe sikkerhed over hele Helmand på en gang. For at beskytte lokalbefolkningen mest effektivt, skal enhederne forblive i samme område. De afghanske sikkerhedsstyrker bliver stadig flere og bedre, men var tvunget tilbage på kasernerne for at genopbygge kampkraften i vinteren 2006-07. Derfor opfandt den britiske styrke en såkaldt Manoeuvre Outreach Group, i daglig tale kaldet MOG. En slags militær nødløsning. Det er en underafdelingskampgruppe, som kan forsvare sig selv, påkalde støtte fra fly og artilleri og medføre forsyninger til ugers operationer i store patruljeområder, hvor de kan undersøge mulighederne for dialog og mindre projekter og tiltrække opmærksomheden fra oprørerne.

Med til en effektiv beskyttelse af udviklingszonen, de lokale og soldaterne hører robuste reg-

ler for brug af magt. Det skal de være for at sikre, at enhederne kan løse deres opgaver. Skræksce- nariet er en situation, hvor styrken udelukkende har adgang til at forsvare sig selv og derfor må forholde sig passivt over for kampe mellem grup- peringer eller endnu værre overgreb mod civile.

Fra selvforsvar til bølgebank

Danmark deltog fra 1991 i en større FN-le- det mission, der forsøgte at lindre de huma- nitære konsekvenser af løsrivelseskrigene efter Jugoslaviens opløsning. I lyset af de stadig mere uhyggelige historier fra Bosnien om overgreb på civile og den manglende respekt for FN og de humanitære organi- sationers arbejde, besluttede Folketinget i 1993 at forstærke det danske bidrag med kampvogne. De nye panserstyrker indgik i den nordiske brigades aktiviteter i Tuzla, nord for Sarajevo, i det borgerkrigshærgede Bosnien. Den 29. april 1994 var flere danske kampvogne i voldsom kamp med bosniske serbere, senere kendt som Operation Bølge- bank². Det blev for dansk forsvar og interna- tionalt et symbol på en ny rolle for interven- tionsstyrker. Konsekvensen blev, at retten til selvforsvar blev erstattet med et regelsæt, der forbedrer mulighederne for at løse op- gaver med trussel om eller brug af magt .

De danske styrker i Helmand kan bruge den nødvendige magt for at løse opgaverne. En- hederne kan deltage i offensive operationer, men forud for brug af dødelig magt skal der være positiv identifikation af målet. Det be- tyder i langt de fleste tilfælde, at et mål skal være identificeret som fjendtlig ved mere end en observation, en kilde. Den praksis sikrer, at styrken bruger sine våben med om- tanke og er omhyggelig med udvælgelse af mål.

Operation Alabasta

Efter de sidste forberedelser "ude i sandkassen" rundt om Camp Bastion faldt klokken i slag for første patrulje til MOG Nords område. Det skulle hurtigt vise sig at blive krævende for soldater og materiel. Allerede på hold 1 havde 1. lette Op- klaringseskadron høstet erfaringer med langva- rige patruljer over store afstande. Den helt store

forskel på hold 1 og 2 var imidlertid vejret. For hold 1 stegende hedt. For hold 2 bitterligt koldt og til tider meget vådt.

Den første patrulje nåede efter en dags fremrykning op til den britiske opklaringsenhed, som 2. lette Opklaringseskadron med venner skulle afløse. Fremrykningen foregik under en høj, krystalblå himmel. Kun det allestedsnærværende støv kunne sløre billedet af den voldsomme manifestation, som en udfoldet opklaringseskadron udgør. Det var ikke til at skjule, hvad der var gang i.

Allerede når enhederne forlader Camp Bastion eller andre operationsbaser i Helmand, er de under observation. De bliver skygget af sympatisører eller Taliban-soldater på motorcykler og i pickups. Støvsignaturen er gigantisk og ses på meget lang afstand. Det er ikke til at undgå. Men den meget synlige optræden advarer ikke kun oprørerne. Det fortæller lokalbefolkningen, at vi er der og kommer deres vej. Det baner vejen for adgang til ældekrådet, de lokale magthavere, der har tid til at samle sig.

I kamp

Den første operation blev indledt med fælles patruljer mellem danske og britiske opklarings-soldater. Erfaringer blev udvekslet. Danskerne fik forevist nøgleterræn og ikke mindst snævre

passager, hvor truslen fra miner og baghold er størst. Spejderne fik forevist huler i bjergene, hvorfra Taliban havde observeret mod briterne. Midt i november rendte eskadronen ind i deres første kamphandling.

Den fandt sted ved byen Dahaneh, som ligger i et bjergpas på adgangsvejen fra det nordlige bjergrige Helmand til hovedbyerne i udviklingszonen. Eskadronen observerede mod landsbyen. Først fra stor afstand. Senere rykkede spejdergrupperne tættere på. Nogle af grupperne nærmede sig en mindre forsamling på et lokalt marked. Pludselig sprang portene op på flere bygninger rundt om pladsen. Ud pilede Taliban-krigere bevæbnet med geværer, maskingeværer og raketdrevne granater, de såkaldte RPG-7. Talibanerne åbnede ild mod danskerne tværs gennem menneskemængden. De spekulerede helt åbenbart i, at spejderne besvarede ilden og risikerede at ramme civile. Vi ved ikke, om det er sket. Men historien vidner om den hensynsløshed og totale mangel på respekt for menneskeliv, som talibanerne udviser. De er skruppelløse.

På sin egen rabiante facon er det historien om kampen om befolkningens sympati. Hvis det lykkes for Taliban gentagne gange at provokere reaktioner fra ISAF, der medfører civile tab, så gør vi skade på ISAF missionen. Befolkningen er vant til Taliban og kriminelle banders brutalitet. De

er anderledes uforstående overfor udenlandske styrkers fejltrin.

En kamp at begrænse skader

Eskadronen blev flere gange på senere patruljer beskydt med håndvåben, morterer og kinesiske raketter fra steder, hvor der opholdt sig civile. Det siger noget om kvaliteten af enhederne, at de gang på gang undlod at forsvare sig, når risikoen for at ramme civile blev for stor. I stedet skiftede spejderne stilling og fortsatte løsningen af opgaven fra et nyt sted. Andre gange var det muligt at beskyde oprørerne med præcisionsvåben.

Den direkte beskydning af fjenden er at foretrække. Det begrænser virkningerne af kamphandling. Flybomben er en nødløsning. Den er nogle gange nødvendig for at afslutte en kamphandling hurtigere, end den ellers ville være blevet det. Men der er risiko for større tab og ødelæggelser, når fly bliver kaldt til hjælp. De fleste gange er det nok, at flyet viser sig på himlen. Det afskrækker.

I debatten hører man ofte, at NATO taber kampen om befolkningens gunst. ISAF forårsager for mange civile tab på grund af overdreven brug af flybomber. Det er ikke min erfaring, at flybomber bliver brugt mere, end der er grund til. ISAF og enhederne ude på jorden er godt klar over, at opgaven bliver sværere, når lokalbefolkningen bliver inddraget i kampene. Flybomben, kamphelikopterne eller kampvognen bliver først og fremmest brugt til at afskrække med. Når det ikke er nok, bliver deres våben brugt. Det sker som det mindst ringe alternativ. Det er faktisk muligt at vinde kampen om sympatien med bomber og kampvogne.

Kamp og beskydning skal sådan set helst undgås. Det er ikke altid muligt. Taliban må ikke forhindre enhederne i at løse deres opgave. Vi kan ikke møde aggression med tilpasning og styrke med eftergivenhed. Men både før, under (hvis muligt) og efter kampen er kontakten i centrum. Det er i samtale med de lokale, at vi lærer mest om oprørerne. Det er under møder med ældsterådet, at vi erfarer om de lokale behov. Det er grundlaget for at beslutte, hvordan støtten til udvikling lokalt bliver udformet. Det er på patruljer i landsbyerne, at vi fortæller om grunden til vores tilstedeværelse. Den største barriere er

sproget. Tolken er derfor en central funktion i de internationale enheder.

Kampen i medierne

Kampen foregår på andre fronter end skudvekslingerne med Taliban. Der er meget langt fra det sydlige Afghanistan til Danmark. Medierne har ringe betingelser for at formidle, hvad der foregår. De er ligesom nødhjælpsarbejderne mål. De kan kun rapportere i følgeskab med ISAF eller for de meget risikovillige sammen med og beskyttet af oprørerne. Engelsksprogede pakistanske aviser har haft journalister med Taliban i kamp mod de internationale styrker i Helmand.

Adgangen til fakta er vanskelig. Muligheden for at undersøge begge sider af begivenhederne er begrænsede. Dermed bliver mange krigsrapporter og artikler ofte misvisende eller skøjter overfladisk hen over, hvad der er sket, hvorfor det er sket og hvad det betyder. De internationale og de danske styrker har et ansvar for at afsætte ressourcer til at formidle, hvad der foregår. Det er vigtigt for kollegerne hjemme i Danmark, ikke mindst dem der forbereder sig på at afløse os. Det er vigtigt for de pårørende. Det er vigtigt for, at danskerne kan danne sig en egen mening om, at det danske engagement nytter.

Der er ingen slinger i valsen hos os, der har været der. De fleste danske soldater, udviklingsrådgivere, beslutningstagere og politikere, der har indgående kendskab til, hvad der foregår i Helmand, oplever, at vi gør en forskel. Engagementet nytter. Vi er privilegerede, fordi vi har indsigt. Indsigten fjerner ikke skepsis eller kritisk stillingtagen til, om vi gør tingene rigtigt, men det giver generelt en tro på, at det nytter. Målet er derfor at give adgang til information om, hvad der sker i missionen.

Når danske enheder lider tab, hvilket desværre er sket i stigende omfang i 2007, øges kritikken af soldaternes uddannelse og det danske engagement. Tabene hænger efter min mening sammen med, at opgaven ændrer karakter. Soldaterne er nu rykket helt tæt ind på livet af lokalbefolkningen for at beskytte dem. Samtidig kommer de tæt på Talibans opholdssteder og tvinger dem væk fra områder, hvor de hidtil har været dominerende. Det betyder nærkamp. Men de tragiske tab er ikke forgæves. Befolkningen oplever, at soldaterne sætter livet på spil for dem.

På hold 2 valgte vi flere metoder til at holde baglandet inddraget. Uvished er hovedfjenden for de pårørende. De pårørende modtog derfor jævnligt e-mails fra styrkechefen så snart noget skete. Sammen med indsatsen fra Hærens Operative Kommando og regimenterne skabte det nogle rimeligt trygge rammer om de pårørende.

I Rød Zone

En anden måde at bygge bro over afstanden på er at give medierne adgang. TV2's Rød Zone viste interesse for at lave en udsendelse om indsatsen i Helmand. I begyndelsen af 2007 nåede fotografen Lars Skree og journalisterne Nils Brinch og Jacob Nielsen frem til det sydlige Helmand. De tog med på første patrulje efter nytår.

Udsendelsen havde premiere d. 29. januar 2007. Den viste danske soldater på patrulje i MOG Nord's operationsområde. Eskadronen besøger en lille landsby, har samtaler med byens ældste, tre brødre, og fordeler medbragte materialer til den lokale skole, der er indrettet i et værelse hos en værtsfamilie. Det sker for at skjule skolen for Taliban. Her bliver både byens drenge og piger undervist i at læse, skrive og regne.

Udsendelsen tager senere seerne med i kamp om den samme landsby, Dahaneh, hvor eskadronen første gang var i kamp november. Hold 2's presseofficer, Nicolaj Grøn, skriver om udsendelsen på Kommunikationsforum:

"Heldigvis fik vi også besøg af Niels Brinch og TV2 Rød Zone, der lavede et program om den danske styrke i Afghanistan. Ikke fordi fokus i programmet var på genopbygning - slet ikke - det viste livet i ørkenen og kamphandlinger med Taliban, men jeg tror, at soldaterne følte, at det var med til at fortælle deres historie hjemme i Danmark. En historie fra kampezonen, som de selv ville have svært ved at forklare for deres pårørende, og som heller ikke er afspejlet i de officielle telegramagtige beretninger, som jeg sendte hjem efter kamphandlingerne.

Forsvarets kommunikation i krisesituationer er altid en balancegang mellem, hvad vi ved om situationen og hvad vi kan sige om situationen. Kommunikationsvejene fra fronten er komplekse, og man vil være sikker på kun at fortælle noget, som man er sikker på, er sandt.

Især ved særlige hændelser, hvor danske soldater kommer til skade, har de såredes familier krav på at blive informeret hurtigst muligt og så fyldestgørende som muligt, direkte af forsvaret. Derfor er kommunikationen i den slags situationer nok lidt steril og faktuel. Soldatens egne oplevelser af kamphandlingerne er ofte meget voldsomme, og en officiel nøgtern beskrivelse er næppe tilfredsstillende for en soldat, der lige er blevet skudt på."

Udsendelsen blev efterfølgende analyseret af hjemlige teoretikere og lænestolseksperter. Henvendelser fra hjemlige medier til os, der var med, glimrede ved deres fravær. Det karakteriserer de kommercielle mediers skildring af missionen, at der bliver tænkt i overskrifter, sårede og døde. Fokus er på kampene med Taliban. Vinduet til missionen bliver kortvarigt åbnet i medierne. Det hænger naturligvis sammen med de vanskelige betingelser for at levere indsigtfulde reportager fra Helmand. Efter næsten 1½ år i missionen lykkedes det endeligt at få et større hold journalister til Helmand. Det har været med til at nuancere den hjemlige opfattelse af, hvad der sker i Afghanistan.

Forsvaret er blevet meget mere risikovillig, end for blot få år siden. Vi skal ikke frygte de dårlige historier. De kommer frem alligevel. Vi skal fortælle den overflod af gode historier, som Forsvaret generelt og missionen i Afghanistan i særdeleshed er så rig på. Det giver kombineret med beslutningstagernes besøg i missionen baggrund for en kvalificeret hjemlig debat om mål og midler. Taktik er til gengæld for indsatte militære chefer, enheder og soldater.

Virkelighedens skole

TV2-udsendelsen viser, hvor kort der er fra samtale til kamphandling. Det stiller meget store krav til soldaternes selvkontrol og førernes agtpågivenhed. Specielt når eskadronen er i kamp og får mulighed for at fortsætte samtalerne med de lokale. Det er imponerende, at danske enheder er så dygtige til at veksle mellem så krævende færdigheder. Orlogskaptajn Wilhelm Holsting og antropolog Katrine Nørgaard fra Forsvarsakademiet har undersøgt omstillingen af det danske forsvar og det øgede internationale engagement³. Deres undersøgelse blev offentliggjort 6. marts 2006 og i forbindelse hermed blev der af

de to forfattere lagt vægt på følgende tre væsentlige iagttagelser:

Den enkelte soldat såvel som alle førerne skal beherske hele spektret fra kampfærdigheder til kontaktfærdigheder og skifte mellem disse inden for ultrakort tid. I et komplekst og til tider uforudsigeligt sikkerhedsmiljø skal soldaterne kunne lede sig selv, altså træffe selvstændige beslutninger på baggrund af en forståelse for missionens overordnede målsætninger.

En anden iagttagelse er, at læring og kompetenceudvikling ikke kun er noget, der foregår på skolebænken. Enheder og soldater har været gode til at lære af deres erfaringer. En vigtig del af læringen foregår i mødet med virkeligheden i missionen og de konkrete dagligdags erfaringer.

En tredje iagttagelse er, at tillid er et nøglebegreb, når styrkerne både skal skabe sikkerhed og fremme demokratisk udvikling. Tillid er vigtig i samarbejdet med lokale aktører, myndigheder og sikkerhedsstyrker. Tillid er vigtig mellem de enkelte landes kontingenter. Og tillid er vigtig inden for styrken mellem de forskellige enheder.

Kamp- og kontaktfærdigheder er centrale for soldaterne i Helmand. Det vidner Rød Zone udsendelsen om. Det fortæller de journalistiske re-

portager fra fronten i Øvre Gereshk Dal om. Det tror jeg, alle veteraner er enige om. 2. lette Opklaringseskadron opnåede med sine operationer at skubbe grænsen for udviklingszonen længere mod nord. De sidste patruljer havde primært til formål at opsøge de nye venner i den sydlige del af MOG nord ansvarsområde. Den næste enhed blev præsenteret, så de nye relationer ikke blev tabt på gulvet ved vores afrejse.

En af patruljerne foregik med en spejderdeling i Gereshk fra FOB Price (Forward Operating Base Price). Herfra leder den danske styrkechef i dag danske og tildelte britiske enheder i det centrale Helmand. Til forskel fra de opslidende, næsten daglige kampe på de forrige patruljer længere mod nord, oplevede soldaterne for første gang at kunne sænke paraderne. Synligt ved at bære hjelmen under armen og geværet overhængt. Delingen kunne skrue ned for den krigeriske attitude.

Da soldaterne kom retur til Camp Bastion var det synligt, at de havde fået en positiv oplevelse at slutte med. Stemningen var mærkbart bedre. Soldaterne, som gennem godt fire måneder havde gennemført krævende patruljer og hårde kampe på den nordlige flanke af udviklingszonen, fik syn for, at afghanerne værdsætter indsatsen. De fik forstærket fornemmelsen af, at det nytter.

Det civile-militære samarbejde

Vejen ud af Afghanistan går gennem genopbygning og kapacitetsopbygning af den afghanske administration med fokus på de offentlige embedsmænd. De er der i dag af alle de forkerte grunde. Nogle kender de indflydelsesrige. Andre er i familie med dem. Atter andre sætter den nødvendige magt bag argumenterne om indflydelsesrige positioner. Der er meget sjældent sammenfald mellem kvalifikationer til jobbet og dem, der rent faktisk sidder i jobbet. Udvikling af en funktionsduelig regeringsadministration og en offentlig sektor, der har fokus på andet end at sikre egne positioner og forsyne sig af de fælles

goder, er en langsigtet indsats. Det har udviklingsrådgiverne fokus på.

Enhederne på patrulje har fokus på det, der kan hjælpe familier og landsbyer med det samme. CIMIC-projekter kan bestå i gravning af en kartoffelkælder, oprensning af vandingskanaler, fremskaffelse af hakker, spader og lignende. Det er initiativer, der først og fremmest gør det klart for de lokale, at vi kommer med gode hensigter.

Mellem udvikling og CIMIC finder vi samtænkning. Det er et initiativ, som er introduceret med det

CIMIC og samtænkning

Civil Military Cooperation (CIMIC) har traditionelt til formål at støtte de militære operationer ved at igangsætte lokale her og nu projekter og dermed vinde de lokales sympati til gavn for egne styrkers sikkerhed. CIMIC-soldaterne er i dag mere end et redskab til at forøge sikkerheden for egne soldater. CIMIC-soldaterne er øjne og ører for den civile udviklingsorienterede indsats. De samarbejder med udviklingsrådgivere, internationale og humanitære organisationer. De har ansvaret for at iværksætte og overvåge projekter, der er finansieret af enten nationale eller internationale donorer. Dermed er de centrale for samtænkningen, som er samarbejdet mellem forsvaret og civile organisationer i konfliktområder. Samtænkning handler alene om at hjælpe lokalbefolkningen. Samtænkning finansieres i praksis af Udenrigsministeriet og CIMIC-projekter af midler delegeret til styrkechefen.

seneste forsvarsforlig. Det er sket i erkendelse af situationen i Irak, hvor de humanitære organisationer ikke kunne få fodfæste i en tilspidset konflikt, fordi de ikke blev opfattet som neutrale. Samtænkning ligger ikke fjernt fra ideen bag PRT. Militære styrker er ikke humanitære organisationer og til stabilisering hører ikke kun skabelse af sikkerhed. Genopbygning er mindst lige så vigtig. Så selvom det ikke er soldatens job, så bliver soldaten nødt til at gøre det i fraværet af de civile eksperter.

Samtænkning er nødvendig for at orientere den danske udviklingsekspertise og de militære muskler i den samme retning i det samme geografiske område. Det er en ambition om at bruge de samlede danske ressourcer mere effektivt i Helmand.

Det fremgår af regeringsgrundlaget fra november 2007, at der bliver udgivet en samlet plan for den danske indsats i Helmand allerede i 2007. Regeringen vil derudover i løbet af 2008 præsentere en flerårig Afghanistan-strategi, der rækker frem til 2012. Regeringens Helmand-plan blev udgivet i december 2007. Dermed skaber man det bedst mulige grundlag for indsatsen, hvor der hjemmefra er udstukket klare rammer og retninger for det civilt orienterede udviklingsarbejde, hvad enten den udsendte er soldat eller civil.

Et modsætningsfyldt forhold

Der eksisterer en række barrierer for et tillidsfuldt samarbejde mellem soldater og medarbejdere fra udviklingsorganisationer, som i mange år har arbejdet med udviklingsbistand og samarbejdet med humanitære organisationer der arbejder ud fra et kodeks, som hviler på et neutralitetsprincip, hvor

organisationerne yder hjælp uden at vælge side i konflikten. Neutraliteten er det eneste selvforsvar, som nødhjælpsarbejderen har. Samtidig forsøger de humanitære organisationer at inddrage lokalbefolkningen mest muligt i processen ud fra devisen hjælp til selvhjælp.

Som konflikterne har udviklet sig, er vestlige nødhjælpsarbejdere fra de vestlige lande desværre blevet mål for oprørerne akkurat som soldaten. Selv ikke lokale entreprenører og muslimske, humanitære organisationer kan altid færdes i konfliktområderne. Nogle oprørsgrupper skyr ingen midler. Alt, der kan bidrage til fremgang og forbedrede levevilkår for de lokale, bliver set som en trussel mod deres magt og position.

Taliban og kriminelle bander i det sydlige Afghanistan er helt afgjort en trussel for vestlige organisationer. Det er de også for de afghanere, der arbejder for vestlige humanitære organisationer. Det er vanskeligt at samarbejde synligt med især lokale organisationer, da de risikerer at blive associeret med de internationale styrker eller udenlandske donorer. Samarbejdet skal ske med omtanke og på de lokale organisationers præmisser.

Selvom der eksisterer barrierer mellem de civile og militære i missionerne, så flytter forståelsen sig for hinandens funktionsbetingelser. Soldaterne har i deres civile-militære samarbejde lært meget af de humanitære organisationer.

I hovedkvarteret i Lashkar Gah bruger udviklingsrådgiverne flittigt løs af de klassiske militære instrumenter. De militære enheder indsamler bunker af nyttig viden om samfundet i Helmand: Hvem er

magthaverne? Hvem er i familie med hvem? Hvem har sympatier for hvad? Hvem ejer jorden? Soldaterne sidder med udviklingsrådgiverne og laver analyser og vurderinger af, hvordan vi bedst bruger bistandskronerne ud fra vores regeringers prioriteringer. Dernæst finder der et samarbejde sted med den lokale administration, som bliver inddraget i beslutningerne om, hvordan støtten konkret bliver brugt. Civile eksperter, soldater og afghanske embedsmænd myldrer blandt hinanden i guvernørens regeringskompleks i centrum af Lashkar Gah og det britiske hovedkvarter. Det er ikke hele tiden effektivt, men dialogen er i gang og relationer bliver skabt.

Fra dialog til resultater

Vi må ikke nøjes med at glæde os over dialogen. Ellers kommer der ingen synlige resultater af de ofte mere langsigtede projekter, som bliver behandlet på provinsregeringsniveau. Fra donorsiden skal vi undgå at lade bureaukratiet vokse os over ørerne. Vi arbejder med betroede midler, som skal bruges rigtigt. Men kravene til dokumentation og vejen til beslutning må ikke blive så lang, at den bliver meningsløs.

Det sker, når de samme CIMIC-soldater flere gange besøger de samme skoler i Lashkar Gah uden synlige resultater fra besøg til besøg. Så bliver ISAF en trussel for skolelederen. De er ofte meget interesseret i støtten for at forbedre vilkårene for eleverne. Men hvis ikke de har gavn af risikoen ved at invitere ISAF indenfor, så bliver de hurtigt mindre tilbøjelige til at samarbejde. Det kan vi ikke bebrejde dem. Det handler om overlevelse. Taliban har et forgrenet netværk af sympatisører og er ikke sene til at intimidere dem og deres familier. Genopbygningsarbejdet er dog kommet op i tempo efter en svær begyndelse.

Strømlining af hjælpearbejdet

I efteråret 2006 var arbejdet i PRT i Lashkar Gah ved at sande til. Det ene møde afløste det andet. Der var meget langt fra rekognoscering og projektbeskrivelse til beslutning om at frigive midler. Der var en udtalt kappestrid om, hvem der finansierede hvad. Der var meget få konkrete synlige resultater i udviklingszonen.

Det var ikke uventet. Missionen og PRT var endnu ved at stable sig på benene. Tiden var nu inde for marineinfanteriet på hold 2 til at skifte tyngde og

udnytte vinteren til at få bolden til at rulle hurtigere med udvikling. Den britiske chef begyndte med at samle sit hovedkvarter i Lashkar Gah. Det gav samling på den militære indsats. Dermed flyttede den civile britiske indsats endegyldigt fra Kabul til Lashkar Gah. Grobunden var lagt for det integrerede samarbejde, hvor traditionelle barrierer er nedbrudt af det nære samvær og klare fælles interesser.

Dernæst satte chefgruppen inklusive den danske og estiske styrkechef genopbygningsindsatsen og samarbejdet med PRT under lup. Den britiske næstkommanderende fik det primære ansvar for genopbygning. Den danske næstkommanderende havde og har i dag et tilsvarende ansvar. Den militære genopbygningsansvarlige har sæde i Helmand Executive Group (HEG), der samler alle aktører i genopbygningsindsatsen og beslutter projekter og finansiering. HEG samarbejder med provinsregeringen, der på flere niveauer er inddraget i beslutningsprocessen og har mulighed for at fremkomme med lokale ønsker til projekter. Struktur blev strømlinet og militære og civile mødte op til hinandens møder.

På indstilling fra den danske næstkommanderende, major Frank Valentin Nielsen, blev der flyttet rundt på CIMIC-soldaterne. De rykkede fra Lashkar Gah ud til de fremskudte poster, bl.a. til FOB Price og i perioder til Kajaki, Now Sad og Garmsir. Når CIMIC-soldaten er med på patrulje, bliver føreren tvunget til at gennemføre sin patrulje sådan, at han får størst mulig gavn af CIMIC kompetencerne. Det giver et genopbygningsfokus på militære patruljer. Allerede til hold 3 justerede Hæren den danske styrkes organisation. Kompagnier og eskadroner er nu født med CIMIC støttehold.

Endelig blev kommissoriet for HEG justeret. Der blev defineret en bagatelgrænse. Der var ingen grund til at løfte kortsigtede, tillidsskabende CIMIC-projekter op på lokalregerings niveau. Ved at bruge dansk procedure, hvor styrkechefen indenfor givne rammer selv kan beslutte at iværksætte projekter, fik vi løftet aktivitets- og investeringsniveauet ud af det dødvande, der havde indfundet sig. Et enkelt og smidigt system, der bygger på tillid uden at fornægte kravet til dokumentation for brugen af de betroede midler. Danske udviklingspenge kom derved til at virke som en brækstang til at skubbe gang i genopbygningen i Helmand.

Æren for fremgang tilfalder afghanerne

Den store udfordring i samarbejdet med afghanerne er accepten af deres måde at gøre tingene på. Naturligvis kan de lære af os, men vi skal gøre tingene med respekt for deres kultur og levevis. Det nytter ikke at gøre arbejdet hen over hovedet på dem. Så sker der ikke den nødvendige inddragelse. Derfor tager ting tid.

Her er forventningerne hjemmefra nogle gange i konflikt med de faktiske muligheder i konfliktområderne. Jeg oplever en generel forståelse for tilstanden blandt beslutningstagerne, men særligt regeringen og politikerne har et legitimt behov for at kommunikere resultater. Det giver særlige udfordringer. De resultater som danske enheder leverer i missionsområder lader sig vanskeligt kategorisere efter målemetoderne fra omkostningsreformen af den danske offentlige sektor.

Derudover bør vi altid tilstræbe at give afghanerne æren for succeserne og selv påtage os ansvaret for fiaskoerne. Det harmonerer ikke godt med, at vi gerne ser det danske flag vejre over nyopførte skoler og sundhedsklinikker. Her må vi imidlertid skelne mellem forskellige målgrupper. I Danmark kan vi godt bryste os af de gode resultater. I Helmand er det derimod ikke ISAF's fortjeneste, men den lokale embedsmand, provinsregering eller sikkerhedsstyrker, der skal skubbes frem i geledet, når projekterne går godt.

Det skete i stort omfang i Gereshk i vinteren 2006/07. Her blev der iværksat en positiv spiral med en række konkrete projekter, igangsat med lokal arbejdskraft finansieret af den fremskudte CIMIC-officer. Projekterne gav pote i form af tillid fra lokalbefolkningen og opbakning til de internationale styrkers indsats. Der kom nogenlunde ordnede forhold, som gav plads til, at afghanske sikkerhedsstyrker kunne begynde at påtage sig ansvar. Taliban blev marginaliseret.

Bekæmpelse af opiumproduktionen

En stor udfordring, som ISAF endnu ikke har rolle i, er opiumkriminaliteten. Det er en vanskelig størrelse, men på den lange bane er det uholdbart at skabe trykke rammer om en lokalbefolkning, der efter afghansk lov ernærer sig ved noget ulovligt.

Jeg er ikke sikker på, hvad der virker og hvad der ikke virker. Jeg har set dele af den ellers rolige udviklingszone forfalde til krigstilstand, da en amerikansk ledet afghansk narkobekæmpelsesenhed meldte sin ankomst til Nad-Ali i det nordvestlige hjørne af udviklingszonen. De nåede ikke at slå teltplokkene i jorden, før de var under angreb. Det var ikke kun Taliban. Det var kriminelle bander, hvis eksistensgrundlag blev truet. Tolv timer efter ankomsten til Helmand havde narkobekæmpelsesenheden trukket sig tilbage til en afghansk kaserne ved siden af Camp Bastion langt ude i ørkenen.

Vi skal længere med udviklingen af Helmand, før vi kommer opiumproblemet til livs. Der skal være mulighed for at sanktionere efter afghansk lov. Det stiller krav om et vist minimum af retsstatens institutioner. De er ikke på plads. Bønder, der siger nej til at dyrke valmuer, skal kunne regne med beskyttelse fra sikkerhedsstyrkerne. Det kan de langt fra alle steder endnu. Samtidig skal vi appellere til ældsterådene. Noget for noget. Hvis vi støtter det lokale samfund med penge, så skal de afstå fra at dyrke valmuer. Der er en række muligheder.

Men ISAF og den danske styrke havde i vinteren 2006/07 ikke til opgave at foretage bekæmpelse af narkokriminaliteten. De afghanske politi- og hærstyrker i Helmand er endnu ikke stærke nok til at gøre det. Hvis der skal gribes ind overfor dyrkningen, så er der ikke andre til at gøre det end de internationale styrker. Men som FE vurderer, er der ingen tvivl om, at bliver de danske styrker involveret i narkotikabekæmpelsen, vil truslen stige markant.

Nytter det?

Ja, naturligvis. I foråret 2007 kunne den britisk ledede, internationale styrke i Helmand-provinsen se tilbage på det første år i operationen, hvor stadig flere lokale ældste- og byråd havde involveret sig i samarbejdet med provinsregering og internationale styrker, og hvor der er sket en udvikelse af udviklingsområdet nord for hovedvejen og nordvest til Nad-Ali. Lokale ledere i hele det centrale landbrugsområde om Helmand-floden blev inddraget i at skabe bedre levevilkår for den lokale befolkning i form af bedre sikkerhed, orden, tryghed, sundhed og uddannelse.

Men der er stadig store udfordringer, bl.a. installation af en ekstra turbine i Kajaki-dæmningen for at øge produktiviteten og sikre mere stabil elforsyning i Kandahar by og til udviklingsområderne i Helmand. Her yder danske enheder i dag en stor og desværre tabsgivende indsats for, at det kan lade sig gøre.

Der er store udfordringer med at komme opiumsdyrkingen til livs. Først og fremmest skal der formuleres en strategi, der giver de internationale sikkerhedsstyrker en mere klar rolle. I den aktuelle tilstand er opiumsbe kæmpelse underligt nok en del af problemet og ikke en del af løsningen for ISAF.

Endelig skal den civile-militære indsats udstrækkes til at omfatte mere af Danmarks samlede kapacitet end bidrag fra Udenrigs-, Udviklings- og Forsvarsministeriet. Forsvaret bidrager til at skabe muligheder for lokal udviklingsbistand, ikke i form af donationer, men i skikkelse af konkrete

projekter, hvor afghanerne skaber resultaterne for sig selv. Samarbejdet både under uddannelse hjemme og på mission udvikler sig positivt mellem ovennævnte ministerområder. Der er en frugtbar dialog mellem de humanitære organisationer og forsvaret med respekt for hinandens virke. Men der er et fravær af ekspertiser til for eksempel at bistå uddannelsen af politi, opbygningen af et retsvæsen, uddannelse af fængselsbetjente mv. Der var ingen landbrugs- eller uddannelsesrådgivere på hold 2. Det kan kun blive bedre.

I sidste ende har det en enkel forklaring. Forsvarsministeren kan beordre soldaterne på mission. Alle andre steder foregår det frivilligt. I Forsvaret skaber det en karriere at være udsendt. Andre steder bliver den udsendte glemt og kommer bagerst i køen. Der er ikke prestige i udsendelser til konfliktområder. Sådan var det en gang i Forsvaret. Det har taget godt ti år at vende kulturen i Forsvaret på dette område.

Hvis samtænkning skal blive en succes, hvis Danmark skal kunne gøre en varig forskel i konfliktområder, så skal der et mere substantielt civilt bidrag til. Soldater er og bliver ikke eksperter i genopbygning. Vi er effektive til sikkerhedsoperationer og har vist evne til at deltage i genopbygningsarbejdet, men udvikling er ikke en militær opgave. De varige resultater i Helmand kommer af, at den økonomiske bistand bliver omsat til en bedre hverdag for afghanerne. Det vil alt andet lige gå hurtigere, hvis vi som soldater har mere hjælp på stedet fra civile eksperter og redskaber til skabelse af sikkerhed, stabilitet og udvikling.

¹ Helmand at War: the changing nature of insurgency in Southern Afghanistan and its effects on the future of the country. www.senlisCouncil.org/modules/publications.

² Læs mere om Operation Bøllebank i den længere version af denne tekst på Atlantsammenslutningens hjemmeside.

³ Internationale Operationer i Fokus. Tilgængelig som pdf via dette link: <http://forsvaret.dk/FAK/Publikationer/Bøger+og+andre+publikationer/>

For yderligere information se:

- Forsvarsministeriet: www.fmn.dk
- Hærens Operative Kommando: www.hok.dk
- NATO/ISAF: www.nato.int/isaf
- Ministry of Defense UK: www.mod.uk
- Senlis Council: www.senlisCouncil.org

